

TRANSILVANIA.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 3 florini val. austr., pentru cei ce nu sunt membrii asociatiunei.
Pentru strainatate 9 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentul se face numai pe câte 1 anu intregu.
Se abonédia la Comitetulu Asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domni colectori.

Sumariu: Fundatiunea lui Négoe Voda. — Discursu despre lucrarea pamentului, rostitu de I. Georgescu cu ocasiunea adunarei generale a despartimentului III Sibianu pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, ținuta in 30 Octombrie a. c. in comun'a Secadate. — Disertatiune „despre cultur'a arboriloru“, insinuata la adunarea „despartimentului alu XII alu Asociatiunei Transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu“ ținuta in Lapusiulu ungurescu la 10 Augustu anulu 1884 de invetiatiurulu Alessiu Latisiu din Lapusiulu-ungurescu. — Procese verbali ale comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu luat in siedinti'a dela 21 Noembrie si 6 Decembre n. 1887. — Bibliografia. — Anunciu de abonamentu.

Fundatiunea lui Négoe*).

1. Négoe Basarab, de sí se urcà pe unu tron sangeratu si cu ajutoriu turcescu, dar reusi a pune buna orânduiala si odihna intre poporu si in biserica, si a ținé in frèu boierimea cea gálcevitóre si totdeun'a gata de sànge. Prietenu cu toti vecinii, elu n'a purtatu nici unu resboiu in totu cursulu domniei sale de 9 ani si jumetate, de sí scià se'i ținà in respectu, càndu se abateau dela calea dreptatii si dela cele juruite, scriindule vertosu romanesc cam de acestea :

„Cu mil'a lui Dumnedieu Ioanu Basaraba Voevoda si Domnu. Scribe Domni'a mea multa sanetate bunilor prieteni ai Domniei mele, pàrgariloru din Brasiovu. Si dupa aceea Ve dau in scire prieteniiloru Vóstre, cum-ca in afacerea pe care amu tractat'o cu domni'a Vóstra si amu vorbitu mai dinainte si amu juratu, eu me ținú de ea si persistu in aceea de atunci si pàna astadi. Si asia ținemu, cá se fia o tíera cá si cealalta, si ori càta marfa sosescé din tíer'a Turcésca in tíer'a nóstra, fia piperiu, fia matasa, fie ori-ce alta marfa, ér' noi nimicu nu oprimu si nu reținemu dela voi, ci totulu se ajunga in mànile vóstre, — si apoi si din tíer'a nóstra fia pesce, fia céra — ori-ce, nimicu nu vomu oprí dela voi, dupa cum amu vorbitu si dupa cum amu juratu. Eu asia ținú si asia stau pàna acumu. Éra voi nu sciú de ce lucrati altfelu oprindu si scuturile, si arcele, si ferulu si ori-ce arma, si tóte marfurile. Nu sciú ce faceti si ce doriti; vreti óre se faceti o razmiritia? Ce ve gânditi nu stiu. De aceea dar, cá se póta fi asia, dupa cum ati juratu si dupa cum ati vorbitu, asia se fia, daca nu cugetati a face contr'a legii. Voi respundeti de aceea ce faceti ;

* A se vedea in pericopele scóse din „Album“ intocmite in memori'a restaurarei bisericeii dela Curtea de Argesiu in Nrii 13—14, 15—16 ai „Transilvaniei“ din a. c. Prisosindu materialulu strictu necesariu pentru Asociatiune si pentru scól'a sa de fete cu internatu, amu fostu siliti a curma publicarea datelor istorice precum sunt si acestea. Red.

si se ne dati de stire, cá se scimu si noi ce se facemu. Éra daca ve gânditi cá se fia intre noi traiu si lucrurile dupa cumu amu convenitu si amu juratu se le ținemu, si se traimu cá buni ómeni si vecini, si omenii se se hranésca in voia si in libertate. Si dupa aceea acelu omu alu nostru, Dumitru din orasiu, elu si-a cumpératu nisce scuturi si a datu arvona, si dupa aceea a trimesu pe omulu seu anume Constantinu. Pe acesta voi se'lu lasati se'si scótia acele scuturi in libertate, ori câte ar fi; dar daca nu veti lasá, si eu se sciú, si voi se sciiti. Si Dumnedieu se ve bucuré“.

Originalulu acestui pretiosu documentu se pastredia in Archivulu „Academiei Romane“.

Cu Turcii de sí se gasia in legaturile cele mai bune, Négoe stá in sa gat'a pentru casulu càndu crestiniu aru fi pornitu resboiu contr'a loru. La 1519 elu trimise unu solu la Papa Leonu X. in Rom'a, cá se'i céra binecúventarea pentru elu si pentru fiii sei Teodosie si Petru, si se'lu róge in numele seu si alu lui Stefanu celu tineru, domnulu Moldovei, cá in alianti'a statelor crestine contra Turciloru, Papa se numere si cele doue principate romane, cari astépta din di in di ocașiunea de a scuturá jugulu turcescu.

Négoe fiindu fórte evlaviosu, cá fiu sufltescu alu patriarchului Nifon, a petrecutu mai totu timpulu vietii sale cu ingrijirea de lucruri sfinte, cu inflorirea Bisericeii romane; aduse in tíera móstele patriarchului Nifonu dela muntele Atos, facèndu multe slujbe si ceremonii religiose, pentru cá se imblândiesca mani'a ceriului asupr'a tierii pentru atâtea reutati si sànge versatu intre frati. Elu mutà scaunulu metropoliei dela curtea de Argesiu la Tàrgovisce, sfirsindu Mitropoli'a din acestu orasiu, care se incepuse de Radu celu Mare. Tipari càrti bisericesti, intre altele Evangeli'a, cu o ingrijire asia de deosebita, in càtu adi n'ar putea esí mai bine, din téscurile tipografice. Elu cheltuí sume mari de bani cu inframsetiarea si indiestrarea sfintelor locasiuri, nu numai din

tiér'a Romanésca, dar si din Moldov'a, si Transilvani'a, a tuturoru manastiriloru grecesci din muntele Atos, din Constantinopole, din Sinaia, din Ierusalim; „in tóte laturile, dela resaritu pàna la apusu, si dela médiadi pàna la média nópte, sfintele biserice le hranea, si multa mila pretutindea dá, si mai virtosu pe cei ce se straina prin pustie, si prin pesceri, si prin schituri, fàra de nici o scumpete hranea; si nu numai crestiniloru fu bunu, ci si pagàniloru“.

Dar momentulu destinatu a'î face pomenirea in seculi este biseric'a dela Curtea de Argesiu.

Numai càndu citesce cineva invetiaturile asia de folositoare si virtuóse scrise pentru fiulu seu Teodosie, precum si inscriptiunile compuse de densulu si sapate pre cele doue chenare din façad'a vestică a bisericeii, asemenea si documentele oficiale emanate din timpulu seu, póte întielege in densulu marimea sentimentelor si ferbintiél'a dumnedieiasca ce hranea unu sufletu plinu de credintia cá alu lui.

Reproducemu cele doue inscriptiuni din afara despre partea drépta a intrarii, in testulu slavonu si cu traducerea, ele fiindu nisce documente de mare pretiu*).

Inscriptiunea cea dintàiu dela drépt'a intrarii.

„Càti cu Duchulu lui Dumnedieu se povatuescu, sunt fii ai lui Dumnedieu. Éta si eu robulu Domnului Dumnediului nostru Isusu Christosu Ioanu Négoe Voevodu, adusumi-amu aminte domni'a mea, cumca multi imperati intru imperatiile acestea s'au salasluitu, ci puçini pe cea cerésca imperatie, o au mostenit'o.

De aceea dar éta si eu nu numai ca m'amu sirguitu a càrmui acésta imperatie, ci si pe domnulu din totu sufletulu a'lu iubi împreuna cu fapte bune. Dreptu aceea amu cunoscutu si noi, cà cei fosti inaintea nóstra stapànitori, adeca imperati, acestea ascultàndu-le si cele pamentesci bine intocmindu-le, pe cele ceresci le-au dobànditu, si cele pamentesci, pamentesciloru le-au lasatu, dupa glasulu fericitului prorocu intre imperati si dumnedieesculu parinte Davidu: fericitu barbatulu ce miluesce si in tóta diu'a de Domnulu se indulcesce; Si earasi: precum cu milostenii se curatiescu peccatele. Aceste dar vediendu-le si noi, si de dorintia si de osàrdie fiindu condusi càtra sfintele si dumnedieescile biserici a le zidí si inaltia, infrumsetia precum le au facutu si inaltiatu si infrumsetiatu ai nostri intru sfàntu reposatii mosi si stramosi si s'au fàcutu titori, cinstite bune biserici au inaltiatu si infrumsetiatu, asemenea si noi, urmàndu loru cu dorintia si osàrdie avèndu càtra acestu sfàntu dumnedieescu templu si locasiu alu pré sàntei curatei si prébinecuventatei stapànei nóstre de Dumnedieu nascatórei si pururea feciórei Maria a pré cinstitei Adormiri, pe care amu gasit'o domni'a mea la Curtea de Argesiu, darimata si neintarita si

prin darulu Dumnedieescu si cu inspirati'a acestei Pré cinstitei Maicei Domnului s'au deschisu ochii inimei nóstre si amu hotaritu acestu mai susu pomenitu templu dela temelie a'lu zidí si a'lu inaltia si a'lu intari, si iamu mai daruitu sate si țigani si balti cu pesce si vami si vase de auru si de argintu si margaritariu si petre nepretiuite. Dreptu aceea, dupa a nóstra petrecanie, pe cine 'lu va alege domnulu Dumnedieu se fie unu si urmasiu si stapànu alu smeritei domniei mele alu tótei tieri Ungro-Romàne, pe acela 'lu conjuramu cu Domnulu Dumnedieu, facètorulu ceriului si alu pamentului si cu preacurat'a sa Maica, si 'lu rugamu pe Dumniului: mare singuru stapanitorule si de Dumnedieu iubitul Domnule, si unsule, te rugamu noi pentru acestu nou ziditu templu, pe carele l'amu inaltiatu in cinstea si slav'a stapànului Christosu, cá pe acesta se nu'lu lasi se fie spre pustiire, ascultàndu pe unii rei graitori càtra tine, si se nu se atinga mán'a ta de mai susu comorile si vasele se le iai, ci inca bine si domni'a-ta dupa putere se adaugi (daruesci), pentru cá se nu fie spre batjocur'a limbelor streine, si locuintia animaleloru si a paseriloru si a gadiniloru si a ómeniloru rei, ci fii càtra elu milostivu si intocmitoriu (ajutatoriu) si pazitoriu si monachiloru locuitori intrinsulu binefacatoriu; cá se'ti fia si domniei tale ctitori'a desevirsiata, precum si noue, cari amu trecutu din acésta lume desiarta; pentrucà daca voiesce mán'a ta sè se atinga a luá, aducèndu'ti aminte se nu iai, nu te vei încercá, ci déca vei gândí cà le iai dela Précurat'a maic'a Domnului, nu vei luá; dar daca vei voi si dela tine se daruesci dupa putere la templulu acesta, se fii binecuventatu de domnulu Dumnedieu, facatoriulu ceriului si alu pamentului, si de précurat'a Maica Sa; pentrucà eu domnule si unsule, dupa mórtea mea nu asteptu dela nimene pomenire se amu, decàtu dela domni'a ta, ér' domni'a ta se ai pomenire in imperati'a cerului, unde este bucuri'a netrecatóre si fericire fàra de sfàrsitu, care va se fie aminu. Si earasi amintimu egumeniloru si monachiloru, aci salasluitori, cà daca cinev'a din boieri si din nobili va voi se aduca ale loru averi si vase, pentru cá se le ascunda in manastire, fia chiar si de ori-ce frica, atunci egumenulu si monachii se nu le primésca in manastire, cá se nu fie avere straina in manastire, se nu cada manastirea in nevoe. Éra egumenulu si monachulu, care va primí avere straina se o ascunda in manastire, se fia procliatu si anathema“.

Inscriptiunea cea de a dou'a dela drépt'a intrarii.

„Cu voi'a tatalui, si cu ajutoriulu fiului, si cu seversirea sfàntului Duch, care in Treime este slavitu Dumnedieu, de dorintia si osàrdie indemnatu, inceputamu acestu sfàntu templu alu prébinecuventatei nóstre stapàne Nascatórei de Dumnedieu cinstitei Adormirei, pe carea privindu-o si vediendu-o si puçinu întielegèndu din scripturile Dumnedieesci, ceea-ce graiesce gur'a stapànului Dumnediului nostru in Sfànt'a Evangelie: „déca vomu avea credintia càtu unu graunte de mustaru se voru ertá peccatele nóstre“, dar nici atàt'a nu s'a gasitu in noi, precum se vorbesce éra in sfànt'a Evangelie:

*) Noi aici nu putemu reproduce si testulu originalu slavonu din lips'a càtorva litere vechi, éra literatii slavisti càti se voru fi aflàndu intre noi dincóce de munti, voru folosí originalulu, din care unu esemplariu flu deteramu la bibliotec'a Associatiunei transilvane aici in Sibiu. Red. Trans.

„Déca cineva va veni la mine — nu'lu voi alungá“. Si érase dice Dumnediesculu Chrisostomu: „de au lucratu cineva din césulu celu dintâiu, se'si primésca astadi drépta plâta; de au venitu cinev'a dupa césulu alu treilea, multiamindu se prasnuiasca; de au ajunsu cinev'a dupa césulu alu sieselesse — de nimic'a se nu se indoésca, cá de nimic'a ne se va pagubí, ér' care se va intemplá la alu nóuelea césu sè se apropie, de nimica temendu-se; de au ajunsu cinev-a la césulu alu unspredececele se nu se ingrodiesca de pedépsa; cá iubitoriu de ómeni fiindu Stapánulu Christosu, primesce pe celu de pre urma, cá si pre celu dintâiu; odihnesce pe celu venitu din ór'a unspredececa, cá si pre celu ce a lucratu din césulu dintâiu; si pe celu de pre urma miluesce, si pe celu dintâiu mângáie, si aceleia platesce si acestuia da, si lucrulu cinstesce, si indemnarea o lauda. Pentru acésta dar si voi fratii mei, acei cari v'ati ostenitu in acestu sfântu templu, ori déca ati fostu bogati, séu saraci, séu insetati, séu flamânditi, séu veduve, séu din slugile mele, se nu gânditi in inimile vóstre, cá Stapánulu Christosu nu va luá in séma trud'a vóstra; dar luati séma, precumu dice sfânta mai susu dis'a scriptura: „fiindcá Stapánulu Christosu este iubitoru de ómeni, si primesce ostenél'a vóstra“, si veti intra in imperati'a cerésca. Si eu dar robulu Stapánului meu Isusu Christosu, si alu mamei sale fára de prihana, si de sí prin multe pecate sunt mánjitu, precum nimene altulu din crestinii dela resaritu pâna la apusu; me rogu deci tie, prea curata Maica a Domnului, pentru cei ce s'au ostenitu lucrându sfintiei tale case; déca cinev'a in credintia crestinesca a fostu si a lucratu cu multa ostenéla si cu sudóre, si fóme, si sete si superare, si cu batae de jocu si ocará; primesce prea sfânta Stapána, munc'a loru si róga pe celu nascutu din tine, cá se nu'i ruşinedie in diu'a judecatii, dar se'i numere pe ei intre cei cari voru fi in partea dréptá a scaunului Lui. De órece eu sunt negur'a pecatelor, si nici unu bine n'amu făcutu inaintea Ta Dumnedieule, nici n'amu ostenitu, nici n'amu flamânditu, nici n'amu insetatu, si nici o sudóre, si nici o lacrima n'amu versatu, ci in tóte dilele vietii mele, in pace si in indestulare, si in tóte bunurile acestei desiarte lumi amu trairu, pentru acésta, déca nu putui se platescu cestoru lucratori osteniti, séu din sgârceni'a mea, séu prin poprire, séu prin iubirea de argintu, séu prin iubirea de aur, amu fostu orbitu de pecatu; prea buna Adjutátóre, prea curata Stapána, primesce, cá resplat'a loru deseversita se le fie data; si voi fratii mei, iertati-me, si nu me blastamati, si pre voi Domnulu Dumnedieu ve va ertá si prea curata Maica se ve dea; ér' tu prea curata Maica Lui ve va miluí, fiind-ca n'amu pututu eu se ve dau, Domnulu Dumnedieu si prea curat'a Lui Maica a lui Dumnedieu, care esti speranti'a tuturor crestiniloru si pe mine nevredniculu si lipsitulu (umilitulu) de sperantia, si celu nascutu in pecate, vitia stérpa, si smochinu fára róde, si eu sunt óie ratacita in pustie si nu sunt vrednicu a me numí fiu alu teu, fiind-ca fórté sunt incarcatu cu pecate, ci te milostivesce pré curata Stapána si primesce-me, nu cá pe cei mai susu scriisii

lucratori, cari s'au ostenitu, dar precum si sfânt'a Evangelhelie scrie: „primesce-me parinte, cá si pre unulu din naimitii tei; asia primesce-me si pe mine pecatosulu robulu teu Ioanu Négoe Voevodu“.

Nu se scie inca cu precisiune dat'a, cându s'a inceputu recladirea bisericei Argesiu, dar fára indoiala cá ea nu putea fi anterióra urcarii pe tronul a lui Négoe (a. 1512). Este siguru insa, cá elu nu au apucatu s'ó véda cu totul terminata, cá zugravél'a din launtru, inceputa sub densulu, s'a sfirsitu numai la 1526, patru ani adeca dupa mórtea sea, si cá prevediendu póte priminelele acelorvremuri turburate, elu se grabise a o târnosi, a o sânti in anulu 1517, cându erá gat'a numai partea architectonica a bisericei, ér' in interioru, câte-va picturi murale.

In ce privesce constructiunea, biserica aréta, cá si caracterulu architecturalu alu seu, o origina orientala. Modulu de a taiá petrele, de ale asiedia cu rosturi puçinu cioplite, punendu intre elu unu stratu fórté sub-tire de varu curatu nemestecat cu nasipu, de a le legá cu scóbe de feru fixate prin plumbu, de a dispune la diferite inaltimi in grosimea zidurilor dela temelii si pâna la vârfulu turnurilor, grindi indoite de lemn, — tóte acestea sunt mai multu decátu suficiente, déca ne amintim mai cu séma, cá este vorb'a de unu monumentu din secolulu XVI, adeca dintr'o epoca, cându aceste traditiuni se parasise de multu in Europ'a, care se gasia atunci in plina renascere.

Architectulu bisericei dela Argesiu nu erá numai unu architectu mesteru a concepe si a esecutá ornamentele cele mai complicate. Elu avea inca si o mare experientia cá constructoru. Dupa cum recunósce insusi restauratorulu abilu alu operei sale d. Lecomte, nu s'ar fi pututu esecutá mai simplu si mai cu succesu unu programu cá cela datu architectului. Este destulu, pentru a ne dá séma, de a cercetá planulu bisericei in punctulu unde se ridica turnulu celu mare, care sta pe patru unghiuri, fára spriginulu propteleloru din afara. Cautarea materialurilor necesarii a trebuitu se presente greutati mari din caus'a lipsei de drumuri practicabile, si a lipsei mijlócelor de transportu, ce avemu la îndemána astadi. Pentru caramida, lucrulu erá usioru; cá se facea pe locu, pamentulu dându materia prima, ér' lemnulu pentru ale arde luându-se din padurile vecine. Proba cá fabricarea caramidei erá destulu de inaintata, este varietatea modelurilor gasite in sapaturile intreprinse in giurulu bisericii de Argesiu, precum si ornamentele frumóse de pe dinsele.

Nu totu asia de usioru insa erá cu pétr'a, care trebui se o aduca din departare de 95 kilometri, din carierele dela satulu Albesci, de lângá Câmpulungu. Pétr'a este unu calcariu de colóre galbena, de unu graunte stinsu, finu si omogenu. Unu chrisovu dela Négoe Voda, aflatu in posesiunea unui mosnénu din Albesci, ne aréta, cá domnulu scutise de dajdii mai multe sate, cari transportasera materialulu de constructiune pentru biserica. Marmur'a si mosaiculu fu adusu din Turci'a cu corabii pe Dunare pâna la Vidinu, de unde apoi se cará la

Argesiu. Nimicu, cum vedemu, nu oprea pe acei ómeni plini de credintia in lucrarea lor. Câte sute si mii de cara trebuira in timpu de ani intregi, cá se transpórte aceea massa de pétra! Nimeni nu se dedea in laturi dinaintea bucatiloru, ce cântaréu peste doue mii kilograme, cum sunt cele intrebuintiate pentru construirea colóneloru din Narthex si pentru turnurile cele mari. Astadi chiar, o asemenea intreprindere s'ar considerá cá presenta greutati serióse.

Cine inse se fi fostu architectulu, care a conceputu planulu unei zidiri asia de maretie, si a executat-o cu atáta arta? Dupa fântáne grecesci acesta ar fi fostu insusi principele Négoe, care in tinereti'a sea traindu la curtea Sultanulu Selim cá ostaticu, ar fi invetiatu architectur'a; Sultanulu P'ar fi insarcinatu chiaru se zidésca o moschee in Costantinopole, si densulu fie singuru, fie ajutatu de architectulu Manoli din Niaesia, ar fi reusitu se o cladésca asia de frumosu cu 999 ferestre si 366 minarele in cátu Sultanulu, uimitu de lucrare, aru fi incarcatu pe Négoe cu daruri, dându'i voia a duce in tiér'a Romanésca materialele remase, cá se le intrebuintiedie la edificarea bisericei dela Argesiu. Ori-ce valóre amu fi inclinati se damu acestoru aretari, remane neindoiosu, cá Négoe a contribuitu multu la conceperea planulu architectonicu, si cá elu se pricepea nu numai in architectura, dara si in orfaurarie; cá adevératu criticu alu artei, elu calatorise prin tieri straine, cá se observé capu-de operele architectonice, si se incungiurase in tiéra de artisti de mare pretiu, architecti, pictori si orfaurari. Cronic'a contimporana ne spune cá intre altele: „Négoe Voda batut-au insusi cu cuisióre unu meru de auru curatu impodobitu cu margaritariu si cu pietri scumpe, pe o icóna a sfântululu Mucenicu Gheorghie din manastirea Nucetu. De siguru cá elu s'a servitu cu mai multi architecti si mesteri din Turci'a, dupa cum incredintiéza si Paulu de Alep: „Se dice, ne spune densulu, „cá nefiindu marmura in tiér'a Romanésca, Négoe, spre a dobândí acestu materialu, intrebuintiá urmatoriulu mestesiugu: Elu dobândi dela imperatulu turcescu unu hatisierifu spre a cladí o giamia in cetatea Bodom (Vidin) si cu acestu mijlocu elu aduse din Turci'a pe riulu Dunarea in corabii, marmura si pétra, pâna la aceea localitate. In acelasi timpu elu tocmí, cá pentru cladirea giamiei, architecti si alti mesteri sapatari de pétra, si puse se lucredie la acésta biserică, la a carei inaltiare elu erá stimulat de o inspirare divina.“ Proba cá printre acesti lucratori unii erau turci, este cá pe o caramida, zidita tocmăi in bolt'a turnulu celui mare, se ctesce in litere arabe cuventulu Aláh „Dumnedieu“.

Poporulu in sa carui'a 'i place a imbracă totulu in hain'a mitului si a legendei, — atribue cladirea bisericei unui mesteru Manole, a caruia balada o damu aci dupa textulu culesu si publicatu de d. V. Alecsandri *).

*) Acésta balada póte se fia cunoscuta lectoriloru din alte câteva publicatiuni anterióre celei din Album; in casu inse cându lectorii aru voi cá se o aiba si in acestu organu alu Associatiunei transilvane, se va putea reproduce in anulu viitoriu.

Discursu

despre lucrarea pamentului, rostitu de I. Georgescu cu ocasiunea adunarei generale a despartimentului III Sibitanu pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, ținuta in 30 Octombore a. c. in comun'a Secadate.

Motto: Nauta de ventis, de bobus narrat arator.

Adeca: corabieriulu are grija de venturi se le inconjure, cá se póta calatori fàra sfiala preste valurile viforóse ale marei, aratoriulu are grija de semanaturile sale, sciindu cá dela acelea atàrna bunastarea si fericirea sa. Si fiind-ca pre noi ne interesédia mai multu punctulu alu doilea cu semanaturile, ne vomu încercá in urmatórele a ve atrage atentiunea asupra imbunatatiriloru mai noue introduse in timpulu din urma in agricultura.

Lucrarea pamentului este fàra indoiala cea mai vechia ocupatiune a genului omenescu. Cá dovéda despre acésta este de ajunsu a amintí, cá tocma ómenii cei dintâiu, Adamu apoi fiulu seu Cainu se ocupau cu lucrarea pamentului.

Agricultur'a au statu in mare védia si la vechii Romani. Industri'a si comerciulu erau la ei despretiuite si numite lucruri murdare si cá atari erau incredintiate sclaviloru sau altoru speculanti. Ocupatiunea de predilectiune a loru a fostu lucrarea pamentului. Dela acésta nu se da nime indereptu, ci fie-care 'si ținea de onóre a lucrá pamentulu. Astfelu ne spune istori'a, cá pre Cincinatu l'au aflatu solii la córnelu plugulu cându au venitu se'i spuna, cá senatulu l'au alesu cá consulu.

La chinesi, imperiulu celu mai mare din lume pâna astadi, este óre-care datina si obligamentu de onóre, cá fiulu ceriului (domnitoriulu) se țina in totu anulu intr'o di la córnelu plugulu, voindu prin aceea a aretá supusiloru sei, cátu de multu trebue pretiuita agricultur'a.

Cá in tóte, s'au facutu progresse insemnate si in agricultura. Si nice nu trebue se ne prea miramu de acésta, càci traimu in secululu luminiloru si alu sciintiei, care vrendu nevrendu ne impinge si pre noi spre progresu.

Amu lucratu cu totii pâna mai eri alaltaeri cu pluguri de lemn — ba unii mai lucra si astadi — nu ni s'au parutu bune destulu, le-amu schimbatu cu de cele de feru, cari ni s'au parutu a fi mai bune pentru lucrarea pamentului. Asemenea ne-amu procuratu machine pentru semenatulu si sapatulu porumbulu (cucuruzulu), machine de treeratu, triure s. a. Cu unu cuventu, amu facutu imbunatatiri insemnate instrumentelor nóstre de agricultura, fàra cá màna in màna cu acestea se ne fimu amelioratu si sistemulu nostru de cultura, care in parte este totu celu primitivu, dupa-cum vomu vedea mai la vale.

Amu avutu ocasiune a audí pre multi din plugarii nostri mai betràni dicèndu: „cá pamentulu nu mai dà róde cá mai de multu“, „cá inzadaru ilu gunoimu, cá totu nu se mai facu bucatele cu prisosintia cá mai de multu“ s. a. Si intradeveru, cá cuvintele betràniloru conținu multu adevèru! La inceputu fiindu pamentulu mai

intregu, mai odihnit, au datu si róde mai bune. Astadi inmultindu-se ómenii, ér pamentulu remanendu totu acela l'amu desecatu, l'amu ostenitu de atà'ta lucru, càci tre-bue bine se ne insemnamu, este si in agricultura unu princi-piu fòrte semnificativu: „din saculu, din care totu iai si numai adaugi nimicu, curendu se gata“. Acestu princi-piu au venitu in minte unoru plugari mai harnici si destepti intr'ale agriculturii. Acestia au aretatu apoi fòrte potrivitu caus'a pentru ce pamentulu nu mai pro-duce cá odinióra. Au aretatu, cà facemu nisce araturi de totu superficiale (pre désupra), asia încàtu numai o mica parte din suprafati'a agrului nutresce plàntele, sub-solulu destulu de bogatu in materii minerale remane ne-atinsu, din care cauza apoi sematurile neavendu nu-tremente de ajunsu degeneréza si dau recolte din anu in anu mai slabe.

Tocm'a si in Romani'a este datin'a, cá sè se are càtu de afundu tóte araturile. De aceea si prindu la plugu câte trei patru parechi de boi. Si ce dicu ei astadi? Nu mai sunt multiamiti cu araturile, ce le potu face cu plugu si ceru in gur'a mare, cá se le vina so-cietati de Francezi cu capitaluri de milióne, cá se le esplotadie pamentulu cu mai mari rezultate prin pu-terea aborului.

Araturile adànci de desfundare suntu cele mai ni-merite acolo, unde recoltele sunt slabe. Ele mai au si altu avantagi! In araturile adànci putendu strabate radacinile plànteloru mai afundu in pamentu suntu scu-tite de secet'a prea mare si se potu desvoltá mai bine, precàndu, in cele superficiale sematurile suntu espuse a perí aci de seceta prea mare, aci de ploii prea multe.

La noi trebue se o spunemu, cà plugarii nostri facu nisce araturi mai multu superficiale. Din care cauza cumu amu disu, recoltele devinu din anu in anu mai slabe. Si éta pentru ce!

Intr'unu anu se subtragu pamentului prin recolta de pre unu agru de unu jugeru (1600 orgii □) urma-tórele cuantitati de substantie: prin recolt'a cartofloru subtragemu 183 chilograme, a gràului 87 chilgr., a fènelui 150 chilog., a trifoiului 160 chilg., a fagului 167 chilg., a molidului 80 chilg. De aci se póte usioru vedé, càtu luamu noi in totu anulu de pre agri, ér' in schimbu nu le damu aprópe nimicu.

Cum ati socoti Dvóstra pre unu omu, care si-ar aruncá pung'a cu banii, sau traist'a cu máncarea pre gârla si dupa aceea ar strigá, cà móre de fóme? De siguru, cà nu l'ati socoti între ómenii cu minte! Si sunt multi si între plugarii nostri, cari facu asemenea; sunt multi, cari lasa balebãriulu viteloru in curte de 'lu rima porcii in tóte partile, 'lu lasa de se scurge ce e mai bunu pre strada si déca 'lu ducu pre agru acolo 'lu mai lasa éra timpulu uitatu in arsi'ta sórelui si spalatu ploiloru, pâna ce se scurge totu ce au fostu mai bunu in elu. Apoi 'i audim adesea cà au dusu atâtea si atâtea cara de gunoiu si totusi recolt'a au fostu slaba. Lucru firescu! Ne-amu dedatu a pune unu pretiu mai mare pre cuantitatea, cá pre cualitatea balebãriului.

Si dupa cum amu disu, apoi suntemu vrednici se finu socotiti, cá si acela, care 'si arunca pung'a cu paralele, ér' elu striga, cà móre de fóme.

Agricultorii pa'titi au cunoscutu si s'au convinsu, cà balebãriulu viteloru stàndu mai multu timpu neintre-buintiatu, perde mai multu cá jumătate din puterea sa productiva; cà pamentulu fàra ingrasiaminte nu póte se produca mai multa sementia, decàtu de trei multu de patru-ori atàta càta au fostu semenata; d. e. semenamu unu hectolitru gràu, recoltamu trei sau patru hectolitru, cu care inse nice lucrulu celu multu nu se platesce, pre càndu déca s'ar ingrasia cum se cade cu bale-gariu de vite, amu recoltá 8 pâna in 10 hectolitru, si càndu s'ar' ingrasia cu escremente de prin esitori (materii fecali) sau cu alte ingrasiaminte din fabrici, cá cenusia, potasia s. a. amu recoltá de 10 pâna in 12 ori mai multa sementia. Din acésta mica comparatiune ar' putea calculá ceva si plugarii nostri, cari numai la asia ceva nu gândescu.

Pentru cá se crésca o plànta nu e de ajunsu nu-mai: pamentu, caldur'a, lumin'a si umediala, ci si óre-care nutremente. Acesta e de doue feliiuri: organicu si anorganicu. Nutrementulu organicu ilu absorbu plàn-tele din atmosfera si consista din oxigenu, azotu, carbonu si hidrogenu. Cu deosebire azotulu contribue intr'unu modu fòrte insemnatu la nutritrea plànteloru.

Si acésta se intempla sub doue forme: sub form'a de amoniacu prin foi, si sub form'a de acidu nitricu prin radacini. Lucrulu este atàtu de usioru de intielesu, încàtu e de ajunsu, cá cineva se lege cu o sfóra mai strínsu unu pomu tineru pre la mijlocu si se véda cum se aduna materi'a organica désupr'a legaturii.

Nutrementulu anorganicu alu plànteloru se absòrbe din pamentu prin radacini si consista din: acidu fosforicu, acidu sulfuricu, varu, feru, sare, soda, potasia, cu totulu vr'ó diece elemente. Sciindu acésta plugariulu se va nisuf totudeun'a a adauge solului din materiile ce crede ca'i lipsescu. D. e. acidulu fosforicu este celu mai insemnatu elementu la vegetatiune si se póte adauge prin presararea de cenusia pre agru; acidulu salicilicu prin presararea de saruri, acidulu salicilicu prin presa-rarea de materii de puciósa ect.; càci trebue bine se ne insemnamu, este de ajunsu, cá unulu din elemen-tele amintite se lipsésca sau sè se afle in mesura mai mica in solu si recoltele se devina in parte sau de totu slabe.

Càte din materiile amintite nu se perdu neobser-vate de plugarii nostri! Urmarea este, cà pre cele mai multe locuri plàntele abia vegetédia, din care cauza si animalele numai tãnjescu, pentru cà scimu, cà animalele se nutrescu cu plànte, pre cari dupa nutritre le redau éراسi pamentului sub forma de escremente.

Precum nutrementulu plànteloru e de dóua feliiuri: organicu si anorganicu, intocm'a astfeliiu devine si la animale cá atare si se preface in corpulu animaleloru in carne si óse; precàndu celu anorganicu, pre care l'au absorbitu plàntele cu radacinile din mineralele amin-

tite — neputendu-se mistui in corpulu animalu — ese sub forma de escremente pentru a dá mai departe nutrementulu trebuinciosu regnului vegetal.

Puçini din plugarii nostrii voru fi cugetatu pâna acumu seriosu asupr'a acestei cestioni, cà animalele nutrindu-se cu plânte sub form'a de escremente se dea éra indereptu plântelorU aceea, ce le au subtrasu cu nutrementulu.

Plugarii nostri au avutu pâna acumu unu rolu fórte pasivu in agricultura. Nu au prea bagatu asia séma la ceea-ce se intempla inpregiurulu lorU. Pre venitoriu inse voru trebuí se desvólte o mai mare activitate, déca voiescu a avea recolte inbelsugate.

Commasatiunile, cari sunt acumu la ordinea dilei, credemu cà ne voru mai desbara de obiceiurile nóstre: „Asia m'amu pomenitu, cum au traitu tatalu meu voiu traí si eu“; de o parte pentru-cà chiaru si cá plugari trebuie se spesamu indoitu si intreitu mai multu cá parintii nostri, de alta parte pentru-cà ne-amu dedatu cu unu lucsu, care numai cu starea nóstra de plugari nu se potriveste.

Cându vedemu, cà tocma si din plugarii mai de rândU — cum amu dice — suntU multi imbracati dela talpi pâna la crescetU cu vestminte de cumparatu, vrendU nevrendU trebuie se judecamu, cà unu pamentu, care la parinti au datU o recolta de 5 hectolitre bucate, nóue ne dá de dóua ori atâta. Pre cândU lucrulu in realitate se intempla cu totulu altmintrea. Nu le facemu acestea cà pamentulu dupa cumu amu aratatu, ne da róde mai multe, ci pentru-cà timpulu in care traimu ne inpinge din di in di se spesamu totu mai multu decâtU parintii nostri. Ce facemu insa, déca agoniséla nóstra nu ne e de ajunsu pentru cá se ne acoperimu trebuintiele dilnice? Ne apucâmu si facemu datorii! Si nu ar' fi nimicu, cândU amu scí âmblá, cá se scapamu de ele intr'unu modU cinstitu. Cei mai multi, ne voindu sau neputendu impliní conditiunile de creditu, cadu victim'a neputintiei lorU si asia proprietatea se stracura din manile lorU in alte mâni mai active.

Amu disu, cà comasatiunile, cari in timpulu din urma s'au introdusu in multe comune si dupa simptomele ce le vedemu, se voru mai introduce si intr'altelU, ne voru silí a ne mai schimbá sistemulu nostru de cultura.

Amu face insa unu pecatu strigatoriu la ceriu, cândU si pâna atunci amu stá cu manile in sinu si nu amu face imbunatatirile ce credemu cà sunt de lipsa in agricultura.

Suntu o multime de agri in apropierea padurilorU, de unde s'ar putea transportá pre ei frundia putredita si iu pamentu grasu, dupa care amu putea sperá la recolte mai abundante. Nime nu se interesédia de o asemenea imbunatatire si frundiele nefiindu culese de nime, sunt duse de pârae in apele din apropiere fara a aduce vr'unu folosu agriculturii.

Asemenea sunt multe fenatie naturale, de pre cari nici macaru nisce rachite nu se taie, nici mosinóiele nu se risipescu, ci tóte tunt lasate in voi'a intemplerii. Urmarea acestei nepasari este destulu de daunósa. Fè-

nulu care ar' cresce in loculu rachitelorU si mosinóielorU pre fenatielU nóstre 'lu cumparamu de cele mai multe ori destulu de piperatu. O asemenea economia o timbreadia germanulu apoi fórte potrivitu cu cuvintele: „Eine verschlammte Wirthschaft“ (o economia destrabalata).

Se recapitulamu. Suntemu unu poporu eminentu agricolu. Amu făcutu imbunatatiri insemnate instrumentelorU nóstre de agricultura, trebuie se facemu si sistemulu nostru de cultura, déca voimU se nu desecamu de totu puterea productiva a pamentulu. Se facemu pentru cultur'a grâului trei si patru araturi, ér' la ogoru se facemu araturi câtU se póte de adânci, cá se póta strabate radacinile plântelorU cu mai multa usiurintia prin pamentu. De asemenea se nu ne mai multiamimu pentru cultur'a porumbului cu o singura aratura, ci se facemu si pentru elu doua araturi: un'a tómn'a si alt'a primavar'a.

Se damu mai multa atentiune baligariului de animale, atâtu pre timpulu câtU e in curte, câtU si dupa-ce s'au transportatu pre agru. Se ne aducemu adeseori aminte de cuvintele nemuritoriu Lavosier cà: „in natura nimicu nu se perde, nimicu nu se creédia, ci totulu este numai o transformatiune si deplasare continua a materiei si a fortiei“.

Disertatiune

„despre cultur'a arborilorU“, insinuata la adunarea „despartimentului alu XII alu Asociatiunii Transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu“ ținuta in Lapusiulu ungurescu la 10 Augustu anulu 1884 de invetiatoriulu Alessiu Latisiu din Lapusiulu-ungurescu.

Scopulu „Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu e maretiu. In cuvintele susu dise se cuprinde fórte multu. Dela infintiarea asociatiunii pâna adi n'au fostu norocosu acestu ținutu cá se se țina in elu vre-o siedintia a acestei asociatiuni maretie. Prin alte ținuturi se ținu acum'a adunari literarie si de cultura din satu in satu, cândU la noi acum'a se parânda din cercu in cercu. Fiindu-cà scopulu Asociatiunii e cultivarea poporului romanu, ér' cultivarea se póte face in tóte ramurile, poporulu nostru din acestu ținutu fiindu mai totu de economi, lucratori de pamentu i-mi éu libertatea a pasi inaintea onoratei adunari cu câte'vea cuvinte despre unu ramu dintre ramurele economice — „despre ramulu culturii arborilorU“. Ve rogu de patientia si de pretiuit'a atentiune a D-vóstre.

Despre „Cultur'a arborilorU“ si anume: 1. Despre folosulu din cultur'a arborilorU in genere. 2. Despre folosulu din cultur'a pomilorU in specie. 3. Despre locurile unde s'ar putea resadí arbori, si a 4. In ce modU s'ar poté lați si intre romani o cultura mai rationala a arborilorU in genere si a pomilorU in specie.

I. Folosulu din cultur'a arborilorU preste totu.

Cultur'a arborilorU e fórte de lipsa atâtu la agricultori, la meserii, la fabrice, câtU si cá obiecte in

negutiatória; ba chiaru ea e faptuitoře necesaria la cultivarea generala a omenimei, de óre-ce:

1. Arborii ne intindu folosu fórte mare, unii cu pómele loru, alții cu frundi'a, flórea, radacin'a si alții cu alte parti.

2. Insusi lemnulu arborelui ne servesce ca materia spre a face din elu focu, la instruminte, la obiecte, la machine, de vasa, de edificii, la calea ferata, la vai, si cá materia la deschilinitele meserii.

3. Cu plantarea arboriloru se póte esoperá legarea nasipului, si in tinenturi delóse si rípose in contra spalarei, exundarei si a risipirei e cá ajutoriu numai arborele.

4. Plantele inalte, cum arborii, prin evaporare au mare influentia asupr'a sanatatiei ómeniloru si a animaleloru.

5. E de mare iufuintia plantatiunea arboriloru spre alinarea venturiloru mari si stricacióse si a tempestatiloru fortunóse.

6. Arborii cu mladitiele loru crude, dau in anii secetosi unu nutretiu pretiuitu animaleloru.

7. Arborii ajuta si rodirei pamentului, prin aceea, cá prin radacinile loru sugu nutrementu din pamentulu necultivat, é'r' cadiendu diosu frundi'a pe pamentu, se ingrasia pamentulu.

8. Din florile arboriloru albinele ne dau miere. Prin sugerea si evaporarea frundiiloru sale, arborii au mare influentia asupra ploiloru multe si a secetei si altele.

9. Simtiemintele triste in umbr'a arboriloru 'si afla mângaierea, é'r' bucuri'a numai intre multime de arbori mici.

Aceste ar fi pre scurtu folósele ce le avemu din cultur'a arboriloru preste totu.

II. Despre folosulu din cultur'a pomiloru in specia.

Arborele ca produce gustós'a póma, in folosulu omenimei sta mai pre susu de tóte. Pomulu ne desfatédia in totu anulu cu póma s'a. Din flórea pomiloru stringu albinele miere. Din frundi'a se face nutretiu fórte bunu la vite, totu cu frundi'a ce cade din pomii se ingrasia pamentulu. Din crengiile cadiute in urm'a curatirei pomiloru se folosescu spre a face focu, si in urma: pomulu déca 'si implinesce servitiulu seu, — lemnulu seu e la mesari, la strugari celu mai placutu.

Cându e sciutu, cá nu e omu pe fati'a pamentului se nu'i placa pómele si se nu aiba o placere deosebita gustándule, ce póte se fia dar totusi, cá multi dintre ómeni agricultori, lucratori de pamentu de n'au in curte, in gradini, pe otaru nice baremi unu pomu.

Agricultorii acestia, pe copii sei cari mai moru de dorulu pómeloru, numai cumparándule póme din téguri, le póte mângaiia dorulu celu mare de póme. La lucrulu câmpului vér'a acesti agronomii folosescu de multe-ori spre stempararea setei: apa rea, vinu, vinarsu reu puturos, cari tóte sunt fórte stricacióse sanatatiei, in locu cá de ar avea póme gustóse, cu aceste 'i-ar recorí cu multu mai bine trupulu si sufletulu.

In tinenturi delóse si costóse, unde ar' trebú se fia patri'a culturai pomiloru, despretiuescu pomii, fiindu cá si fàra de lucru, zóla si grija producu pomii póme seci si rele; éra pómele rele si seci nu se cérca, n'au trecere, n'au pretiu, celu multu facu din ele: vinarsu, otietu, miedu, le usca s. a. firesce si asia remanu totu rele, prin urmare: crescu pomii fàra de a avé folosu. Nu cérca specii de pomi mai buni si nobili, se produca póme bune, cându apoi ar' avé si cumperatori destui, ar capatá pretiu mai mare, atunci ar' cultivá pomii cu succesu bunu.

Ómenii, din locurile siesóse — plane dicu: cá pamenturile loru nu producu pomi, cáci pómele cadu ne cópte de pre pomu si in urma piere chiaru pomulu fàra a resplatí scól'a facuta cu rasàdirea lui.

Ómenii cei betràni, se topescu, vediendu pomii cei frumosi si totusi nu rasadescu, nu nobilédia, dicédu: cá si asia nu voru tràl se ieie folosu, é'r' cei tineri din di in di totu amàna cultivarea pomiloru, pàna ce in urma trecu si ei preste viéti'a junetiei si a barbatiei puternice si harnice de a lucrá; éca asia se amàna de adi pe màne cultivarea pomiloru si paràndàndu-se acésta din generatiune in generatiune, ce paguba mare in cultur'a pomiloru!

Si óre in contr'a culturai pomiloru, la locu se fia aceste disce, aceste datine rele, aceste instrainari mari?

Ba nu, nu! Ci cá respunsu lasu se vorbésca câteav'a esemple.

Aprópe de Parisu capital'a Frànciei este adi unu orasielu frumosu, care are o asemenare cu raiulu de pre pamentu. Acestu orasielu adi atátu de frumosu, inainte cu vre-o 30—40 de ani era unu satutiulu micu, fórte seracu, locuitorii ómeni slabi de compactie si gusieti, erau mai muritori de fóme. Si cum nu, cându acesti agricultori lucrau pururea, dar' fàra folosu, cáci otarulu reu, secu si pietrosu nu producea mai nimic'a. Ómeni priceputi din acelu satu au probatu pururea, cá dóra loculu loru secu va produce totusi ceva, au probatu cu malaiu, n'au produsu; gràulu, secar'a, ordiulu, ovesulu, hrisic'a inca s'au cultivatu fara folosu. Ce se faca bietii ómeni? Se calatorésca in alte tinenturi, n'au pututu se o faca, cáci loculu nascerei e fórte placutu, ómenii órecum i-su legati de glie! Ómenii din acelu satu n'au desperatu, ci au mai probatu, dicédu-'si intre sine: Cá Ddieu n'a fàcutu acelu locu de blastemu, si n'a lasatu tatalu cerscu' acestu satu cá sè se faca numai de pedépsa, cáci si ei suntu fii parintelui cerscu, ei suntu datori a'si càstiga pànea de tóte dilele prin lucru, sudóre si zóla, é'r' bunulu Ddieu vá binecuventá lucrulu loru!

In urma au probatu cu resaditul, cu cultivarea pomiloru. La inceputu fara folosu, erá pe aci se móra cu totii in desperare! Dar iata unii observara, cá nuculu priesce fórte bine. Atunci cu toti au inceputu a cultivá nuc'a. Nuc'a cea mica a fàcutu mari minuni, cáci ómenii cei seraci, s'au fàcutu bogati, fie-care are adi in locu de coliba rea, casa frumósa — palatu. Dar ce minune inca. Generatiunea urmatóre e frumósa, corpulenta, si fàra scaderi trupesci. Asia dara cultivarea nucului

a facutu din unu satu seracu si hîdu, unu orasielu bogatu si frumosu. Totu nuc'a a fostu aceea, care din ómeni morbosu, debili, gusieti, muritori de fóme, a facutu ómeni hraniti, sanetosi, frumosi, inteligenti si avuti.

Se vorbescu de esemple mai concrete, de esemple din imperiulu nostru.

La Bud'a-pest'a in totu anulu tómn'a pe dunare vinu din Austri'a la 40—50 de nài incarcate cu totu feliulu de póme, aici facu tèrgu de póme, 10—15 litre de póme se vendu cu 4—6 fl. v. a. Éra tóta érn'a pâna târdiu primavér'a se aducu aici póme: mere, pere, prune s. a. l. in butóie, tonuri. Ba din Austri'a de susu si din Austri'a de josu si din Bohemi'a se aducu la Bud'a-pest'a numai pre unu anu de cãtev'a sute ori chiaru si mii de tonuri incarcate cu totu feliulu de póme. Acest'a nu e destulu, fãra pretiulu pómeloru aduse preste anu din strainatate face cãtev'a milióne florini.

Din orasiele Kecskemet si Nagy-Körös, de acolo unde totu loculu e nasiposu, pre care nasipu 'lu pórtaventulu in colo si incóce, din acestu nasipu se ducupóme in mare mesura la Bud'a-pest'a. Pe calea ferata de aici se transferédia mare multime de póme, cum in Germani'a, in Bohemi'a, in Poloni'a; ba chiaru in Russi'a si Romani'a. Pe anu din Kecskemet se transferédia mere la 50,000 Hg. si o multime de perseci, din N. Körös la 7.000 Hg. de vişine spaniole. De vomu socoti si celelalte póme vendute in pietiele straine din aceste 2 orasie, se póte calculá cã se capata pe anu la 2 milióne fl.

Óre n'avemu esemple si mai concrete? Nu e lângã noi Chiorulu? Comun'a Coruieni cu jurulu ei? Óre de aici nu vendu economii póme din destulu? Cãte póme se vendu pe anu din Coruieni? Cãte din Brebeni? Din Magureni? Din Cernesci? Din Tevatic'a? s. a. l. Pretiulu pómeloru vendute numai in Lapusiulu ungurescu óre nu se suie la o suma insemnata? Din comun'a Prislopu — din Chióru — se vinde pe anu o mare multime de póme, dar mai cu séma tómn'a l'a tergulu Glodului vendu nuci si prune uscate de vre-o 1—2 mii fl. Acesti ómeni in diu'a urmatóre dupa tèrgu, 'si refuiescu tóta contributiunea, ba si si alte datorii.

Sciu pre unu omu din Fauresci, care are o gradina mai bine de 2 jughere catastrali; acestu omu face in unii ani numai pre póme la 3—4 sute fl. Cu tóte cã are pomi multi in gradina, gradin'a totusi produce din destulu, malaiu la 4—5 cara, fenu si otava la 8—10 cara. Ce venitu curatu si frumosu!

Cãndu dà Ddiu róda in pomi, Chioeranulu e bine ajutat, cãci din póme se imbraca, cu pómele 'si plãtesce contributiunea si alte datorii, dar apoi placerea, desfatarea si hran'a ce ajunge?

Chioreni si Coruienanii inca nu cultivédia pomii asia cum ar trebui, cãci cu o cultura rationala ar' putea face cu póme chiaru unu esportu de cãtev'a milióne fl.

Caluledie-si numai Sucenii, Grosieni, Largenii si si Lapusienii s. a. l. cã óre cãte sute de fl. dau ei pe póme in unu anu?! De buna séma ar fi sume mari.

Cu aceste cãtev'a date, esemple, credu cã in destulu amu adevéritu acea, cumca cultur'a pomiloru e unu ramu din cele mai pretiuite, si e unulu din cele mai folositóre ramuri de economie si de comerciulu, din care cu inlesnire se capata mare venitu. Cu aceste esemple, e indestulu de adevéritu folosulu pomiloru, in cãtu ar' trebui se sadimu cu pomi locurile acomodate din gradini, odósa — curte — in urma si locurile dela câmpu.

E adevéritu si aceea, cã se nobilamu acele specii de pomi, cari specii producu mai bine in ţinutulucutare si de acele póme, cari 'su mai cercetate, cu care póme cãstigamu mai iute parale.

Acum'a s'ar nasce intrebarea, cã pamentulu de ori si unde, e acomodatulu spre cultur'a pomiloru?

Délurile mari, costóse si ripóse si vaile adãnci din Bohemi'a si Austri'a 'su asemenea cu ale nóstre. In totu Chiorulu, in comunele: Coruieni, Dradi'a, Poian'a-porcului, Cufói'a s. a. l. se producu póme. La Kecskemet si N. Körös pómele priescu in nasipu secu. Din aceste tóte se póte deduce, cã nu e dara ţinutu in tiér'a nóstra frumósa, nu e pamentu asia rece si vitregu, in care déca vointi'a tare înbinata cu stradanie se nu póta produce in cultur'a pomiloru indestulire.

Pere de pamentu cele neinsemnate inca astépta cultivare; cu cãtu dar ar pofti cultivarea acele plante, care i-su intre plãnte regine. Cãci pomii fãra cultura si ingrigire nu se póte se produca póme cu inbelsiugare.

Dicu unii, cã déca toti ómenii ar cultiva pomi, róda manósa cui s'ar vinde? Cãci e adevératu, cã in unele ţinuturi, in unii ani ar' produce atâtea póme de nu s'ar sci, ce se faca cu ele si atuncea ce ar' ajunge cultur'a pomiloru?

Inmultindu-se populatiunea, cu ea de odata crescu si lipsele ei: Acesta e caus'a de a inaintatu si inaintédia pe di ce merge meseri'a si comerciulu. Inmultirea némului omenescu e caus'a, cã pe nasipulu sterpu ómenii l'au silitu se produca póme gustóse si struguri frumosi. Totu inmultirea ómeniloru e caus'a de délurile costóse dela Prislopu s. a. l. se fie sadite cu pomi — nuci. Mai ântãiu se acopere lipsele de póme locali, mai târdiu cele din ţinutu, si in urma lips'a din departare. In departare se cara pómele cu ajutoriulu cãlei ferate si prin navigatiune. Produce-se cev'a acum'a pre la noi, si se n'aiba trecere? Ba nu. Déca vor avé pómele trecere in pietile nóstre, numai de cãtu s'ar' cercá, s'ar' aflá, pietie altele in patrie, séu de nu, in afara, in strainatate, si totusi ar' avé pómele trecere.

Cãtu ovesu se produce in ţinutululu Lapusiului de presinte si óre n'are trecere?

Alte ţinuturi au ómeni trimisi cá calatori si calatorescu la alte popóra, in ţinuturi mai spre nordu, in orasiele mai mari din departare, cã se cerce acolo, lipsele de póme a acelor'a, se cerce, cã acolo cari specii de póme ar' avea trecere mai buna, cari specii i-su mai placute acolo, cã apoi acele specii acasa la ei se le nobilédie si inmultiesca. Aceli ómeni bine au intielesu sententi'a lunei comerciale, ce dice: „cã cultivatoriulu cu produsele sale e datoriu a se acomoda pe placulu #

gustulu cumparatoriului; cà ori si càtu se ne fie de placute produsele nôstre, e in zădăru, cà-ci acele remănu nevendute, dēca nu corespundu la placulu cumparatoriului“.

In Kecskemét si N. Kőrös adi a ajunsu la noi cultur'a pomiloru punctulu celu mai înaltu. Aceste doua orasie pórta la noi unu negotiu mai mare cu pόμε. Aicea unu omu de rându si seracu, care are 2 jugh. de pamentu nasiposu, reu, cástigă din vinu si pόμε la 1.600 fl. venitu curatu. Acestu venitu càtu e de mare fačia cá la unu lucratoriu de pamentu dela noi. La noi economulu cu 30 de jugh. de pamentu nu produce mai nimic'a, de abia traiesce de pe o di pe alta. Cându economii nostri si-ar' lucră pamentulu seu celu banu, mai rationalu, l'aru cultiva si cu pomi, ar trebui se produca pe anu de 15 ori mai multu, va se dica la 24 mii fl. Ce suma fabulósă? Si totusi cu ratiune s'ar' puté cástigă.

III. Despre locurile unde s'ar' putea resadí arbori. Onorata adunare!

Aru fi fôrte consultu se resadimu arbori in urmatórele locuri, si anume:

1. In gradini, pentru cástigu se resadimu pomii roditori, si tufisie roditóre, ér' pentru placere se potú resadí arbori si tufisie de infrumsetiare.

2. In comune pe marginile ulitieloru mai largi si pre lângă alte locuri deschise e consultu a resadí pomii roditori de érna ori alti arbori ratacanati de onóre (?), càci evaporarea acestoru arbori aduce mare folosu sanatatii ómeniloru si a animaleloru si in periclu de focu servescu spre a împedecá latirea focului.

3. E folositoriu a resadi pomi in vinie, dara mai consultu e a se resadi sub vinia, cá nu cumva prin umbr'a pomiloru se intărdie cócerea struguriloru. Piersecii de tómna cu ramurile loru cele rari, nu-su spre stricaciune la cócerea struguriloru.

4. De parte de drumurile pulberóse prin gradini si alte locuri e bine a se resadí cu pomitari, pre acolo unde se ocupa ómenii cu crescerea vermiloru de matasa, fiindu-că frundiele pomitariiloru de lângă drumuri pulberóse nu suntu bune la crescerea vermiloru de matasa.

5. Càtu de frumosu, si folositoriu ar' fi, cându s'ar' resadí pe lângă drumurile de tiéra si de otaru pomi roditori, ori arbori crengosi.

6. Lângă fântăni, dar' mai cu séma lângă adaptatori si acele locuri, cari se folosescu de pasiuni si stanisci sè se sadésca, cu pomi ori arbori ramurosi, cá vitele in verile cele calde, ferbinti sè se póta odihní in umbr'a loru.

7. E consultu sè se sadésca pre marginile locuriloru de economia, cá gardu viu, in contr'a venturiloru mari, si stricacióse, de meta, cá atātu se fie mai sigure otarale dintre pamente.

8. In locuri nasipóse, care nasipu 'lu pórta ventulu de icea colea, e bine a se sadí cu de acei arbori ori tufisie, cari priescu aici, acestea aicea léga nasipulu de olalta, 'lu intaresce din frundiele cadiende ale arboriloru, se face pe nasipu unu rându de pamentu productivu.

9. Tiermuriu apeleru, cóstele ripóse, pàraiele hîde se potú scuti de spalarea apei, de risipire, numai si nu-mai prin plantarea arboriloru. Ce póte fi caus'a de apele in totu anulu esundă tiérini întregi, ba chiaru si tiér'a întréga remane fara de nutrementu? Nu e alt'a decātu taierea paduriloru, lazuirea paduriloru!

10. In locurile acelea, cari nu se potú folosi spre cultur'a agronomica, trebuie sadite cu arbori, si sè se lase de paduri, dupa imprejurarile locali sè se sadésca cu arbori de aceia, la cari ar' fi mai cercetatu lemnulu, séu de se póte cu succesu, chiaru si cu pomii roditori, cà-ci prin sadirea cu pomi a locuriloru rele, nefolosivere, loculu de sub pomi se imbunatatesce, face iérba multă si de calitate fôrte buna.

Cându unu ținutu ar împliní baremu încătv'a aceste 10 puncte, ce folositoriu si placutu ar' fi. In acelu ținutu nu s'aru duce lipsa de bucate, prin vendiarea pómeleru ar' cástigă bani, morburi lipicióse nu i-ar' cercetă, focuri estinse nu s'ar' putea intemplá, acolo n'aj vedea ripe hîde; cóste si déluri întregi plesiuge, ci acelu ținutu ar' semená cu o gradina de desfatare. Aru fi raiu pe pamentu!

IV. In ce chipu s'ar' putea lați si între romani o cultura mai rationala a arboriloru in genere si a pomiloru in specia?

Inca la inceputulu lunei a facutu bunulu Dumnedieu totu feliulu de pomi si i-a datu omului spre folosu. Cea de întăiu parechia de ómeni au gustatu placerea pómeleru, asia dice sânt'a scriptura. In altu locu in s. scriptura se dice: „Făcutumi'amu gradini si livedi, si amu saditu intrensele totu feliulu de pomi roditori.“ Gradinile Babilonice din vechime, inca au fostu o cultura inaintata a arboriloru. Asia dara fôrte vechia e cultur'a pomiloru si numai cu incetulu putura inaintă si perfectioná. Dupa parerea mea modesta numai asia s'ar' putea inaintă si lați cultur'a pomiloru între romani, cându s'ar' infintiá in fie-care comuna „reuniuni“ si „Associatiuni“ càror'a se le fie scopulu „cultivarea arboriloru“ si a „pomiloru“.

Guvernulu tiei de adi se vede cà si-a luatú de ținta apararea paduriloru si latirea culturei arboriloru, cà-ci pentru apararea paduriloru a infintiatu inspectoratele de paduri, luându óre cum sub scutululu statului padurile. Pentru latirea culturei arboriloru si in specie a pomiloru a lasatu guvernulu cà la fie-care scóla poporala sè se faca o gradina de arbori séu de pomaritu. A infintiatu scóle de arbori de modelu, a trimisu prin tiéra inveniatiatori ambulanti de pomaritu. Cu aceste mijlóce s'a curmatu in càtv'a reulu, s'a pusu in càtv'a inceputulu spre a se latí in tiéra cultur'a arboriloru.

Cá mijlócele guvernului se aiba resultatu imbucuratori, ceea ce eu tare asiu dorí, e de lipsa Associatiuni private, indemnu privatu, cà-ci altcum bunele intentiuni ale guvernului nu voru avea resultatu imbucuratori. Cându in fie-care satu se voru infintiá Associatiuni si si cu mijlócele guvernului, atunci abunaséma s'ar' radică cultur'a pomiloru la noi, la o trépta fôrte susă. Atuncea din cultur'a pomiloru ar trage poporulu romanu

fórte multe folósa. Atunci de siguru in fie-care satu s'ar face o gradina modelu de pomaritu, si pre anu ce ar' merge ar' imbunatatí starea materiala a poporului romanu.

Incheiu acésta disertatiune cu oftarea, cá se deie bunulu Dumnedieu, cá in fie-care comuna sè se infiintiedie „Associatiuni“ sau „reuniuni“ de pomaritu, ca asia credu, cá se va lați si intre romani „cultur'a arboriloru“ atátu de folositorie.

Lapusiulu ungurescu, la diu'a Sântului prorocu Ilie anulu 1884.

Alessiu Latisiu,
invetiatoriu primariu normalu.

PARTEA OFICIALA.

Nr. 511/1887.

Procesu verbalu

alu comitetului Associatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu luatú din siedinti'a dela 21 Noemvrie 1887.

Presiedinte: Iacobu Bolog'a, vice-presiedinte.

Membrii presentí: Dr. Il. Puscariu, P. Cosm'a, Z. Boiu, E. Macellariu, I. V. Russu, I. Popescu, I. St. Siulutiu, G. Baritiu, B. P. Harsianu, E. Brote cassariu.

Secretariu: Dr. I. Crisanu.

Nr. 204. Directiunea scólei civile de fete cu internatu a Associatiunei prin adress'a dto 12 Noemvrie a. c. Nr. 357 in legatura cu o recercare primita din partea „Reuniunei romane de cãntari din Sibiu“, intréba: daca este ori nu a se permite acum numitei reuniuni se-'si instaledie scól'a sa de coru, la care voru participá si multe din elevele scólei nóstre, in una din localitatile acestei scóle? Directiunea observa, cá sal'a cea mare ar fi disponibila in anumite dile, dela órele 5—6, eventualu dela 4—6 (Ex. Nr. 498/1887).

— In considerarea, cá multe din elevele interne ale scólei Associatiunei, s'au declaratú, cá voru participá la scól'a de coru de fetitie, intemeiata de reuniunea de cãntari din Sibiu, pentru ca se nu se alteredie ordinea de casa, se permite, cá exercitiile numitei scóle sè se țina in un'a din salele scólei Associatiunei, neijnindú-se intru nimicu prescriesele regulamentului internu pentru acésta scóla.

Nr. 205. Reuniunea femeiloru romane din Sibiu prin adress'a dto 12 Noemvrie a. c. Nr. 62 arata, cá a primitu a satisface recercarei ce i s'a facutu din partea acestui comitetu cu datulu 29 Iulie a. c. Nr. 332 de a procurá o colectiune de modele originale romanesci pentru lucrulu de mânia femeiescu, si cá va face pasii de lipsa spre a pune la cale numit'a colectiune, rugându-se spre acestu scopu si de spriginulu Associatiunei. (Ex. Nr. 499/1887).

— Spre placuta sciintia.

Nr. 206. Directiunea scólei de fete prin adres'a dto 16 Noemvrie a. c. Nr. 370 cu provocare la hãrti'a acestui comitetu de sub Nr. 461. a. c. presenta proiectulu de budgetu pentru anulu scolaru curentu 1887/8 (Ex. Nr. 502/1887).

— Proiectulu de budgetu prezentatu se transpune spre censurare unei comisiuni in persónele dloru Parteniu Cosm'a, Ioanu Popescu si Eugenu Brote membri ai comitetului.

Nr. 207. Secretariulu II alu Associatiunei raportédia, cá la 10 Noemvrie a. c. sub Nr. 431 s'a facutu, pe cale presidiala, aratare la on. Inspectoratu reg. ung. de scóle alu comitatului Sibiu despre schimbarea intemplata in directiunea dela scól'a nóstra civila. Prin adres'a dto 12 Noemvrie a. c. Nr. 975 susnumitulú inspectoratu a luatú la cunoscintia schimbarea efeptuita (Ex. Nr. 504/1887).

— Despre acésta e de a se incunoscintia directiunea scólei amintite.

N. 208. Oficiulu pentru mesurarea competintieloru erariale cu datulu 13 Noemvrie a. c. Nr. 3349, cere, se i se transpuna in originalu contractele inchieiate cu architectulu G. Maetz, cu privire la cladirea scólei si la adaptarile si reparaturile dela cas'a de chirie strad'a morii Nr. 8. (Ex. Numerulu 505/1887).

— Cererei numitulú oficiu sè se satisfacá fãra amãnare.

Nr. 209. Ioanu Șovagau dileriu in Deju se róga pentru unu ajutoriu de 25 fl. pe sém'a fiului seu Nicolae, invetiachelu de rotariu in Deju (Ex. Nr. 506/1887).

— Nefindú vacantu nici unulu dñn stipendiile menite pentru spriginirea invetiacheloru dela meserii, cererei presente de astadata nu se póte satisfacé, petentele se indruma inse la eventualele concursuri, ce se voru escrie.

Nr. 210. La propunerile fãcute cu privire la scól'a de fete cu internatu a Associatiunei din partea dlui prim-secretariu alu Associatiunei G. Baritiu comunicate prealabilu cu directiunea acelei scóle si in legatura cu proiectulu prezentatu de acum numit'a directiune sub datulu 18 Noembre a. c. Nr. 375 cu provocare la acelea propunerí, comitetulu ia urmatorulu conclusu: (Ex. Nr. 507/1887).

a) Intrare neconditionata in tóte localitatile institutului au numai organele aplicate in institutu.

b) Visitarea institutului se póte permite parintiloru sau tutoriloru elevelor, sau preste totu ori si carei persónè onorabile; numai inse in óre, cându elevele nu voru fi conturbate si numai cu scirea directiunei si sub conducerea directorului respective a directórei sau a unui organu substituitu de densii.

Internatulu inse nu se póte cercetá fãra scirea directórei.

c) A cercetá elevele interne in ori si care di, se póte permite numai parintiloru sau tutoriloru, cari nu sunt cu locuintia in Sibiu.

Publiculu din locu se va permite cercetarea elevelor interne numai in Dumineci si serbatori, la órele cându elevele nu sunt ocupate, si numai câte odata in septemana.

d) Persónele cari vinu se cercetedie elevele voru fi condú-se de portariulu institutului in sal'a de convorbire Nr. 16,

unde voru astepta, până cându elev'a sau elevele numite, cu scirea si permisiunea directórei, se voru presentá.

Numele cercetatoriloru se introducú într'o carte, care sta deschisa pe mas'a din sal'a de convorbiri.

Nu este permisú a aduce cu ocasiunea viziteloru victualii sau zacharicale pe sém'a elevelorú.

Dupa órele 7 sér'a nici o persóna streina nu mai are intrare in institutu.

e) Visitarea personalului ajutatoriu asemenea nu este permisa fàra concesiunea directórei.

f) Pentru a putea esecutá cu rigurositate cele prescise in punctele precedente, portalele institutului au se fie întotdún'a incuiate, ér' portariulu este responsabilu, cá nimenea se nu între fàra scire in edificiulu institutului.

g) Directorulu va publicá stipulatiunile acestei ordini de casa, cari privescu publiculu externu, prin afisiare la locu potrivit.

h) A trimite victualii sau bani la mán'a elevelorú se va permite numai cu scirea si invoirea directiunei. Daca acésta va face observarea, cá pentru care-va dintre eleve astfelu de trimiteri au efecte stricasióse in privinti'a educativa sau sanitara, acelea nu se voru mai admite.

Nr. 211. Directiunea scólei civile de fete a Asociatiunei prin adres'a dto 18 Noemvrie a. c. Nr. 376 intréba: daca e, cá si dela elevele din cursulu complementariu sè se incassadie tax'a de inscriere de 2 fl. Parerea directiunei e, cá dela elevele care n'au frecuentatu scól'a civila a Asociatiunei, cu dreptu cuventu s'ar putea cere numit'a taxa. (Ex. Numerulu 508/1887.

— Pentru viitoriu tóte elevele, care pentru institutulu Asociatiunei sunt noue, fàra deosebire, daca frecuentédia cursulu ordinariu ori celu complementariu, voru solví la intrare, odata pentru totdún'a, taxa de inscriere cu 2 fl. v. a.

Nr. 212. Delegatulu comitetului in afacerile scolare, dl Ioanu Popescu raportédia, cá pentru cursulu complementariu s'au oferitu a dá lectiuni in modu gratuitu: dl Z. Boiu, asessoru consistorialu si membru alu comitetului, din limb'a romàna si din literatur'a generala, si dl Ioanu Popovici invetiatoriu la scól'a elementara de fetitie a Reuniunei femeiloru romane din Sibiu, din Fisica si Chemia.

— Se ia spre placuta sciintia cu multiamita.

Sibiu d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p.,
v.-presiedinte.

Dr. I. Crisianu m. p.,
secretariu II.

Verificarea acestui procesu verbalu se increde dloru: Cosm'a, Popescu, Baritiu.

S'a cetitu si verificatu.

Sibiu, 23 Noemvrie 1887.

G. Baritiu m. p.

P. Cosm'a m. p.

I. Popescu m. p.

Nr. 526/1887.

Procesu verbale

alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luatú in siedinti'a dela 6 Decemvrie n. 1887.

Presiedinte: Iacobu Bolog'a vice-presiedinte. Membrii presenti: Dr. Harionu Puscariu, P. Cosm'a, Elia Macellariu, I. Popescu, Z. Boiu, G. Baritiu, I. V. Russu, E. Brote, cassariu.

Secretariu: Dr. I. Crisianu.

Nr. 213. Domnulu F. Szalay, architectu in Sibiu, presenta o socotéla in suma de 425 fl. v. a. pentru unu planú si unu preliminaru detaiatu, ce le ar' fi pregatitu pe sém'a Asociatiunei transilvane la provocarea ce i s'a fàcutu in scrisu din partea d-loru: P. Cosm'a si E. Brote. (Ex. Nr. 512/1887).

— Se transpune, spre dare de părere, comisiunei edile.

Nr. 214. Secretariulu II presenta hãrti'a dlui advocatu din Turd'a, Anani'a Moldovanu, dto 26 Noemvrie a. c. referitóre la dreptulu de móra alu Asociatiunei transilvane in comun'a Vidra si la praxa usitata in comitatulu Turd'a-Ariesiu fatia cu asemenea mori, precumu este mór'a Asociatiunei. (Ex. Nr. 514 si 523/1887).

— Comitetulu in numele Asociatiunei, cá proprietariu de móra in comun'a Vidr'a, dà o declaratiune in scrisu, de cuprinsulu, cá este invoitu, cá provisorulu comitatului (rétmester) se suscépa, colectivú cu alte mori, si planulu despre mór'a sa, invoindu-se a suporta, in proportiune, spesele numitului provisoriu.

Declaratiunea se transpune dlui advocatu din Turd'a, Anani'a Moldovanu, dimpreuna cu imputernicirea, de a representá Asociatiunea si a face toti' pasii de lipsa in afacerea acést'a.

Totodata se provóca dl. advocatu B. P. Harsianu, plenipotentiatulu Asociatiunei in caus'a lasamentului dupa fericitulu „Jancu,” la care apartine si mór'a din Vidr'a, se raportedie câtu mai ingraba despre stadiulu, in care se afla acésta cauza.

Nr. 215. Dl. Anani'a Moldovanu, advocatu in Turd'a, prin adres'a sa dto 26 Noemvrie a. c. substerne hãrti'a preotului din Ocolisiulu mare, Nistoru Manciu, carele se róga, sè se iee spre sciintia, cá Ioanu Mezei, preotu gr. or. in Oresti, reposându si fiindu asiguratú la banc'a „Transilvani'a” pe sum'a de 2000 fl. v. a. in favorulu Asociatiunei, densulu, cá celu mai de aprópe alu reposatului, a si fàcutu despre casulu acesta de mórte aratarea de lipsa la agentur'a din Cluju a numitei banci. Preotulu N. Manciu se róga mai departe, ca, primindu Asociatiunea numit'a suma de 2000 fl. se impartiasca pe prunculu minorénu, Eliseiu Mezei stud. de class'a III la gimnasiulu romanu din Blaju, remasu dupa reposatulu, cu unu stipendiu corespondietoriu, până ce va fi absolvatu studiile; acést'a ar' fi in consonantia cu scopulu urmaritu de reposatulu prin asigurarea sa. (Ex. Nr. 515/1887).

— Pentru-ca comitetulu se póta face pasii de lipsa intru ridicarea sumei de 2000 fl. pe care, dupa cumu se sustine,

a fostu asiguratu preotulu Ioanu Mezei in favorulu Associatiunei, se recerca preotulu Nistoru Manciu, a asterne incóce:

- a) cuietanti'a din urma despre premiile platite;
- b) unu estrasu din matricul'a mortiloru despre casulu de mórte a preotului Ioanu Mezei si

c) politi'a originala de asigurare, incheiata intre reposatulu I. Mezei si banc'a „Transilvani'a“ asigurându-lu, cá primindu banii, comitetulu nu va întârdia a'i satisface dorinti'a, in ceea-ce privesce stipendiarea minorénului Eliseiu Mezei.

Totodata sè se incunoscintiedie si on. directiune a bancei „Transilvani'a“ despre starea lucrului, cerendu-i-se informatiunile de lipsa cu privire la modalitatea ridicarii sumei asigurate in favorulu Associatiunei, si rugându-o se nu elibereze numit'a suma la alta màna, pâna ce nu se va fi constatatu pe deplinu destinatiunea ei.

Sibiiu, d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p.,
vice-presiedinte.

Dr. I. Crisianu m. p.,
secretariu II.

Verificarea acestui procesu verbalu se increde dloru:
Dr. II. Puscariu, P. Cosm'a, E. Macellariu

S'a cetitu si verificatu. Sibiiu, 9 Decembre 1887.

Dr. II. Puscariu m. p. E. Macellariu m. p. P. Cosm'a m. p.

Bibliografia.

Se mai afla de vendiare si se pot afla prin librari'a Wilh. Krafft in Sibiiu cu pretiuri fixe:

— Georgie Lazaru si scól'a romana memoriu de P. Poenariu si G. Sion membrii ai academie. Bucuresci 1871 40 cr.

— Memorialulu reprezentantiloru alegatoriloru romani adupati la Sibiiu in a. 1881 publicatu in patru limbi, pretiulu in fiacare limba scadiutu la 80 cr. (2 lei n.)

— Actele conferintiei electorale a reprezentantiloru alegatoriloru romani, tñnuta in Iuniu 1884. 50 cr.

— Raportulu lui Avram Iancu despre faptele bellice din a. 1848/9. 40 cr. v. a.

— Raporturile prefectiloru Simion Balintu si I. Axente Severu din anulu 1884/0. Pretiulu 40 cr.

— Istori'a regimentului II. granitariu romanescu din Transilvani'a de G. B. 40 cr. v. a.

— Dictionariu ungurescu-romanescu de G. Baritiu, 41 cóle tiparite. 3 fl. v. a.

Anuntiu de abonamentu.

Cu 1 Ianuariu 1888 se incepe cursulu alu XIX-lea alu foiei

„TRANSILVANI'A“

pe anulu 1888.

Dupace in siedinti'a II a adunarei generale dela Alb'a-Iuli'a tñnuta in 9 Augustu 1886 s'a reasumatu conclusulu adunarei generale din Orescia si s'a decisu, cá din 1 Ianuariu 1887 nu numai membrii fundatori si pe viatia, ci si toti membrii ordinari ai asociatiunei transilvane se primesca acésta fóia gratis si franco de portulu postei, asia avemu onóre a face cunoscutu, cá la toti domnii membri ordinari, câtì platescu regulatu tax'a de 5 florini v. a. pe anu, se va trimite Transilvani'a gratis pe fie-care anu.

Pentru nemembrii pretiulu este 3 fl. v. a. pe anulu intregu. Afara din monarchia 9 franci. Pe creditu nu se dà; nici se primesce abonamentu pe semestru, ci numai pe anulu intregu.

Nri singuratici din anii trecuti nu se dau, càci tóte exemplariile remase neabonate s'au legatu in brosiure si ele formédia proprietatea Asociatiunei. Din aceste se vendu cu câte 2 fl. 1 exemplariu.

Din anii 1868 si din 1881 nu se mai afla nici unu exemplariu; din ceilalti ani se afla.

Banii de prenumeratiune se trimitu cu mandatu postalulu de a dreptulu la Comitétulu Asociatiunei transilvane in Sibiiu.

Pe lângã alte scrieri destinate pentru publicare, se primescu ori-ce anuntiu bibliografice, cumu si recensuni sau dari de sama, inca si critice scrise in spiritu obiectivu asupr'a productelor literarie, scientifiche si artistice.

Spre a se face de aici espeditiunile câtu mai regulatu, ddnii membrii noi si ddnii prenumeranti sunt rogati, cá pe lângã scrierea câtu mai limpede a numelui, connumelui si localitatiei, se nu'si pregete a pune esactu si post'a din urma, in tóte casurile unde locuintiele nu se afla in cetate sau orasiu bine cunoscutu si frequentatu.

Multime mare de comune au acelasi nume, câte 4—6 pâna la 14 comune totu cu unu nume. De aceea in casuri nenumerate cauta se adaogemu la adresa si comitatulu sau districtulu in care ne aflamu, cá se nu ratacésca adresele dintr'unu comitatu in altulu, din o tiéra in alt'a.

Mai multe sute de comune au nomenclatur'a loru in câte trei si patru limbi. In casuri de acestea se nu credemu cá espeditorii postelor cunosc tóte comunele dupa tóte numele lor, ci trebuie se puna insusi abonatulu numele comunei in câte doue limbi si anume in limb'a statului. Din lipsa de adrese esacte mii de scrisori si diarie se intorcu inapoi la post'a de unde s'au trimisu in lumea larga, éra apoi daca nu se iau dela posta, in câteva luni se ard.

Redactiunea.

